

Vznik a historický vývoj písma HLAHOLICE a CYRILICE

Iva Táborská
UČO: 482237

Co hlaholici a cyrilici předcházelo?

- pouze domněnky, že Slované měli své **vlastní primitivní pohanské písmo**
 - patrně pro věštění, počítání, označování dat
 - znaky později mohly označovat i zvuky – tzv. slovanské runové písmo (podobně, jako tomu bylo u skandinávských run)
- jindy se uvádí, že užívali **řecká a latinská písmena** nebo i **písmena jiných abeced**

HLAHOLICE

- vytvořena **Konstantinem** (sv. Cyrilem)
- **nejstarší slovanské písmo**
- název ze staroslověnského *glagol* či *hlahol* = slovo
- používána od 60. let **9. stol.**
 - až do 19. stol. v liturgii v Chorvatsku
 - většinou v minulosti nahrazena cyrilicí
- sloužila k **přepisu křesťanských liturgických textů** do jazyků mluvených na území Velkomoravské říše
 - slovanská liturgie se udržela i v sousedních slavníkovských a přemyslovských Čechách (do 11. stol., kdy byla definitivně vytlačena latinskou liturgií západního ritu)
 - slovanská liturgie se dostala i na slovanský jih (zejména do Bulharska), odtamtud zejména do Ruska, kde zcela zdomácněla
- 40 písmen vycházejících z řecké minuskule
- významné památky psané hlaholicí: Kijevské listy, Žaltář sinajský

HLAHOLICE

a	b	v	g	d	ε	ž	dz
z	i	i	g	k	l	m	n
o	p	r	s	t	u	f	x (kh)
o	ts	č	š	št	w/ə	i	y
æ/e	yu	ě	yě	õ	yõ	f	i/v

CYRILICE

- nebyla vytvořena sv. Cyrilem, pouze po něm pojmenována; vynalezl ji **Cyrilův žák** koncem **9. stol.** (mladší než hlaholice) na území dnešního Bulharska
- jednodušší a praktičtější než hlaholice
- 43 písmen
 - 19 z nich vytvořeno pro potřebu slovanských jazyků
 - prototypem řecká unciála (slavnostní velké písmo z 9. stol.)
- památky psané cyrilicí: Kijevské listy, Pražské hlaholské zlomky
- 1710: Petr Veliký – reforma → zjednodušení jednotlivých liter a přiblížení jich latince – vzniká tzv. graždanskaja azbuka
- její podoby **dodnes** užívány pro zápis jazyků:
 - slovanských (7 – bosenština, bulharština, makedonština, srbština, ukrajinština, běloruština a ruština)
 - neslovanských na území bývalého Sovětského svazu (kyrgyzština, tatarština, čečenština, ...) a jeho států satelitních (mongolština)

CYRILICE

Аа	Бб	Вв	Гг	Дд	Ее	Жж	Ѕѕ	Џџ/Зз
азъ	боукъѝ	вѣдѣ	глаголи	добро	естъ	живѣте	зѣло	земля
azû	bukû	vědě	glagoli	dobro	estî	živěte	dzělo	zemlja
a	b	v	g	d	e	ž	dz	z
[a]	[b]	[v]	[g]	[d]	[ɛ]	[ʒ]	[ɕ]	[z]
Ии	І/їі	Кк	Лл	Мм	Нн	Оо	Пп	Рр
иже	ѡрѣвь	како	людиѣ	мзислите	нашь	онъ	покои	рѣци
iže	i	kako	ljidije	mûslite	našî	onû	pokoi	rîci
i	i/i	k	l	m	n	o	p	r
[i]	[i]	[k]	[l]	[m]	[n]	[o]	[p]	[r]
Сс	Тт	Уу/Ууоу	Фф	Хх	Уу	Цц	Чч	Шш
слово	тѣрьдо	уукъ	фрѣт	зхѣръз	утъ	ци	чрѣвь	ша
slovo	tvjdo	ukû	fjtû	hěŗû	õtû	ci	čŗvî	ša
s	t	u	f	h	õ	c	č	š
[s]	[t]	[u]	[f]	[x]	[o:]	[ts]	[tʃ]	[ʃ]
Цц	Зз	Ыы	Ьь	Ѣѣ	Яя	Ѥѥ	Юю	Ѧѧ
ца	ѣръз	ѣръѝ	ѣръ	ѣтъ	ѣ	ѣ	ю	ѣсъ
šta	jerû	jerû	jerî	jatî	ja	je	ju	ęsû
št	ŭ/u:	û	î	ě	ja	je	ju	ę/ě
[ʃt]	[ɹ]	[y]	[ɪ]	[ja]	[ia]	[iɛ]	[iu]	[ɛ̃]
ѦѧѦѧ	Ѧѧ	ѦѧѦѧ	Ѧ ѧ	ѦѦ	ѦѦ	ѦѦ	ѦѦ	ѦѦ
ѣсъ	ѣсъ	ѣсъ	ѧ	Ѧ	Ѧѧѧѧ	Ѧѧѧѧ	ѧѧѧѧ	ѧѣръ
jęsû	qsû	jęsû	xi	psi	fita	ũžica	kopa	đerv
ję/ĵě	q/õ	ję/ĵõ	x	ps	θ/th	ũ	q	đ
[jɛ̃]	[ʒ]	[iɔ̃]	[ks]	[ps]	[t/θ/f]	[ɪ/y]	[k]	[dz]

Zdroje:

- ČAPKA, František. *Vývoj písma v kostce*. Brno: Učebnice a knihy, 1994.
- ČERNÝ, Jiří a Jan HOLEŠ. *Sémiotika*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-717-8832-5.
- [Http://www.lingvistika.mysteria.cz/rusko_hlaholice.htm](http://www.lingvistika.mysteria.cz/rusko_hlaholice.htm) [online]
- [Https://www.omniglot.com/writing/ocslavonic.htm](https://www.omniglot.com/writing/ocslavonic.htm) [online]